

УДК 35.071

Карабаза І.А.

кандидат економічних наук, доцент
Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАГІСТРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ» ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ МЕТОДУ «ВОРКШОП»

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF MASTERS OF THE SPECIALTY “PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION” USING THE “WORKSHOP” METHOD

АНОТАЦІЯ

За результатами проведеного дослідження запропоновано методику застосування активних методів навчання під час формування професійних компетентностей у магістрів спеціальності «Публічне управління та адміністрування». Обґрунтовано використання воркшопу на прикладі навчальної теми з дисципліни «Публічне адміністрування» – «Антикорупційна діяльність у сфері публічного адміністрування», який спрямований на формування і розвиток таких громадянських компетентностей фахівців, як відповідальність, патріотизм.

Ключові слова: публічне адміністрування, компетентності, заходи боротьби з корупцією, відповідальність, патріотизм.

АННОТАЦИЯ

В результате проведенного исследования предложена методика применения активных методов обучения при формировании профессиональных компетентностей у магистров специальности «Публичное управление и администрирование». Обосновано использование воркшопа на примере учебной темы дисциплины «Публичное администрирование» – «Антикоррупционная деятельность в сфере публичного администрирования». Метод направлен на формирование и развитие таких гражданских компетентностей будущих специалистов, как ответственность, патриотизм.

Ключевые слова: публичное администрирование, компетентности, мероприятия по борьбе с коррупцией, ответственность, патриотизм.

ANNOTATION

According to the results of the research, the method of applying active teaching methods in the formation of professional competences in the masters of the specialty “Public Administration and Administration” is proposed. The use of the workshop on the example of the educational subject on discipline “Public Administration” – “Anticorruption activity in the field of public administration”, which is aimed at the formation and development of civil competencies of masters – responsibility, patriotism, is grounded.

Keywords: public administration, competence, anti-corruption measures, responsibility, patriotism.

Постановка проблеми. Професійні компетентності у магістрів спеціальності «Публічне управління та адміністрування» – це лідерство, відповідальність, комунікативність, інноваційність, патріотизм, активна життєва позиція, ефективність рішень (фаховість), мультикультурність, самоорганізація та саморозвиток, демократичність тощо. Щоб забезпечити формування цих компетентностей, потрібно ретельно планувати застосування активних методів навчання. Це особливо актуально під час сприйняття навчального контенту здобувачами ступеня «магістр», серед яких є й діючі державні

службовці, адже формування професійних компетентностей – це процес, що має в основі побудову здатностей якісно виконувати посадові обов’язки державним службовцем, які можуть бути привиті в ході активної роботи, прийняття участі у різних видах робіт на практичних заняттях. Серед методів активізації навчання, що сприяють формуванню професійних компетентностей можна виділити воркшоп.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній практиці воркшоп часто асоціюють із поняттями «майстер-клас» або «семінар», тобто івент-захід, у якому основний акцент робиться на практичному аспекті окремої проблеми та обміні інформацією між учасниками [1].

К. Фопель визначає, що воркшоп – інтенсивний навчальний захід, на якому учасники вчаться насамперед завдяки власній активній роботі. Навіть необхідні теоретичні «вкраплення», як правило, короткі і відіграють незначну роль. У центрі уваги знаходяться самостійне навчання учасників та інтенсивна групова взаємодія. Акцент робиться на отриманні динамічного знання. Учасники самі можуть визначати цілі навчання. Вони поділяють із ведучим-викладачем відповідальність за свій навчальний процес. Динамічне знання живе, воно дає нам змогу грати й експериментувати; отримання такого знання приносить задоволення і народжує бажання передати його іншим [2, с. 10]. У цьому разі немає проблем із мотивацією, учасникам просто подобається вчитися.

Слід зазначити, що питання застосування воркшопу для розвитку громадянських компетентностей у магістрів спеціальності «Публічне управління та адміністрування» раніше в науковій літературі не розглядалося, хоча це один із найдієвіших способів сформувати професійні здібності майбутніх фахівців у зазначеній сфері.

Мета статті полягає в обґрунтуванні можливостей формування професійних компетентностей у магістрів спеціальності «Публічне управління та адміністрування» під час застосування методу «воркшоп».

Завдання при цьому такі: розробити етапи застосування методу «воркшоп» під час вивчення корупції в суспільстві; описати умови набуття навичок створювати mindmapping причин та наслідків корупції для суспільства України та сталого розвитку людства у цілому; запропонувати механізм засвоєння майбутніми фахівцями з публічного управління досвіду боротьби з корупцією у країнах світу, отримання динамічного знання про заходи боротьби з корупцією.

Виклад основного матеріалу дослідження. Використання воркшопу на прикладі навчальної теми з дисципліни «Публічне адміністрування» – «Антикорупційна діяльність у сфері публічного адміністрування» має бути спрямоване передусім на формування і розвиток таких громадянських компетентностей, як відповідальність, патріотизм.

Пропонується такий зміст теми «Антикорупційна діяльність у сфері публічного адміністрування»:

1. Корупція: сутність та види корупційних дій.
2. Причини та наслідки корупції в суспільстві.
3. Заходи запобігання проявам корупції.
4. Світовий досвід боротьби з корупцією

Розглядаючи умови, час та необхідний інструментарій для проведення воркшопу, треба зазначити, що будь-який добре організований воркшоп передбачає сукупність різних методів, які активізують учасників, роблячи їх не просто слухачами. Можна сказати, що на воркшопі вчать за допомогою отримання життєвого досвіду й особистого переживання, а це набагато легше досягається в груповому, ніж в індивідуальному навчанні.

Серед допоміжних засобів, потрібних для засвоєння інформації у ході воркшопу, можна виділити: стенди для плакатів, дошки з кнопками, проектор, а також аркуші білого паперу формату А4 – необхідні для письмових завдань, невеликих начерків, малювання або виготовлення чого-небудь. Для особистих заміток учасники можуть використовувати зошити.

Також потрібні: креслярський папір формату А3 – для малювання, створення «орієнтовних карт», письмової документації групової роботи, картки формату А6 або А7, білі і кольорові – вони універсальні, їх можна використовувати як бейджик з іменами учасників, назвами робочих груп, а також під час проведення групових ігор та вправ; кольорові аркуші, що клеються, легко згрупувати на плакатному аркуші або використовувати для створення «карт», це збагачує роботу на воркшопах.

Можна виділити такі етапи воркшопу:

1. Початок воркшопу. Оголошення цілей (3 хвилини).
2. Об'єднуюча гра для налагодження теплої емоційно-психологічного клімату у колективі, або якщо учасники незнайомі (10 хвилин).
3. Перехід до питань воркшопу. Етап обговорення питань (10 хвилин).

4. Етап роботи у малих групах (27 хвилин).

5. Обговорення досвіду боротьби з корупцією у країнах світу та доцільності його використання в Україні (до 15 хвилин).

6. Метод динамічного мозкового штурму (10 хвилин).

7. Етап рефлексії. Завершення воркшопу. Видача завдань для самостійної роботи (5 хвилин).

Проведення воркшопу здійснюється так:

1. Початок воркшопу. Оголошення цілей (3 хвилини).

Ведучий-викладач має окреслити проблему. Зокрема, оголосити тему, питання, що будуть обговорюватись.

Тема: Антикорупційна діяльність у сфері публічного адміністрування

1. Корупція: сутність та види корупційних дій
2. Причини та наслідки корупції в суспільстві.
3. Заходи запобігання проявам корупції.
4. Світовий досвід боротьби з корупцією.

Оголошуються цілі воркшопу:

- визначити що є корупцією;
- окреслити види корупції;
- визначити причини корупції;
- охарактеризувати наслідки корупції для суспільства України та сталого розвитку людства у цілому;
- розглянути світовий досвід боротьби з корупцією та з'ясувати, чи можна його використати в Україні;
- виділити заходи боротьби з корупцією для кожного громадянина та для державного службовця.

Опитування учасників, які знання вони хотіли б отримати у ході роботи.

2. Об'єднуюча гра для налагодження теплої емоційно-психологічного клімату у колективі, або якщо учасники незнайомі (10 хвилин).

Гра «Обмін картками з іменами».

Кожен отримує картку і пише на ній своє ім'я, а також три-п'ять слів, які його характеризують (наприклад, «футбольний уболівальник», «саксофоніст», «батько маленької дочки», «користувач Інтернету» і таке інше). Потім картки треба зібрати та роздати їх знову за принципом випадковості. Кожен повинен знайти хазяїна картки [2, с. 12].

3. Перехід до питань воркшопу. Етап обговорення питань (10 хвилин).

Ведучий-викладач запитує: «Як ви вважаєте, що таке корупція?». Кожен учасник має висказати свою думку, ключові слова яких ведучий фіксує на плакаті. Коли думок більше немає, він підсумовує вищесказане та формує загальне визначення поняття «корупція», прийняте в даній групі.

Далі ведучий-викладач називає ситуації, запитуючи, чи це корупція, та просить привести приклад кожного виду «корупції»:

- хабарництво;
- незаконне привласнення товарів і послуг, призначених для суспільного споживання;

- кумівство;
- надання впливу під час вироблення законів і правил для отримання особистої вигоди.

Ведучий-викладач просить привести приклади із власного життя (сам приводячи приклади зі свого):

- З яким видом стикнулися ви особисто?
- Чому, навіть якщо ми безпосередньо з корупцією не стикаємося та не робимо протиправних дій, корупція впливає на наше життя?

Підсумовуючи цей етап роботи, ведучий-викладач приводить дані світових досліджень із приводу впливу корупції на розвиток економік світу. Так, зокрема, згідно з дослідженням експертів Світового банку, коли країни ведуть боротьбу з корупцією, державні доходи в довгостроковій перспективі зростають в чотири рази. За зниження корупції бізнес може розвиватися на 3% швидше, а рівень дитячої смертності може знизитися на цілих 75% [4].

4. Етап роботи у малих групах (27 хвилин).

Ведучий-викладач поділяє учасників на групи з п'яти осіб. Завдання для груп – створити mindmapping-питання: причини та наслідки корупції для суспільства України та сталого розвитку людства у цілому.

Учасники у центрі плакату розташовують термін «корупція» та за напрямком до нього вказують усі причини явища, а за напрямком від терміну – наслідки для суспільства України та сталого розвитку людства у цілому. У процесі побудови карти потрібно використовувати символи, графіки, цифри тощо.

Після формування карти причин та наслідків корупції групи презентують свої роботи. Ведучий-викладач при цьому узагальнює причини та наслідки, доповнюючи їх думками, сформованими кожною групою виступаючих.

5. Обговорення досвіду боротьби з корупцією у країнах світу та доцільності його використання в Україні (до 15 хвилин).

Тема обговорення: «Світовий досвід боротьби з корупцією. Чи можна його використати в Україні?».

Кожен з учасників отримує картки з прикладами світового досвіду боротьби з корупцією. Починаючи з першої картки всі бажаючи висловлюються з приводу можливостей та доцільності використання зазначеного у картці світового досвіду в Україні.

Розроблено та пропонуються такі види карток:

Картка 1.

У Пакистані урядові відомства в штаті Пенджаб використовують смартфони для збору даних у режимі реального часу про діяльність урядових працівників на місцях, включаючи фотографії та геотеги, щоб зменшити кількість пропусків роботи без поважної причини та непродуктивну роботу [5].

Картка 2.

Епіцентр Арабської весни Туніс нещодавно прийняв нову конституцію та розробляє перший портал із відкритим бюджетом на Близь-

кому Сході та в Північній Африці. Туніс зробив кроки щодо залучення громадян до боротьби з корупцією шляхом розроблення платформ, орієнтованих на громадянське суспільство, таких як Marsoum41, для підтримки запитів на свободу інформації, у тому числі за допомогою мобільних пристроїв [4].

Картка 3.

Група Світового банку створила портал відкритих бюджетів – сховище даних бюджетів країн усього світу. Поки що 13 країн опублікували всі свої дані про державні витрати в Інтернеті, включаючи Того – першу державу з найбідніших. Молдова стала першою країною у Центральній Європі, яка створила відкритий портал з інформацією та розмістила свої витрати в Інтернеті. Зараз громадськість і засоби масової інформації можуть отримати доступ до більш ніж 700 наборів даних [6].

Картка 4.

Уряд Індії розповсюдив смарт-картки на основі біометричної системи ідентифікації в країні серед 19 млн. селян у зв'язку з національною схемою гарантій зайнятості у сільській місцевості на суму 5,5 млрд. дол. Це знижує шанси на зловживання службовим становищем та швидше приносить гроші людям, які це найбільше потребують [6].

Картка 5.

Головна ідея антикорупційної політики Сінгапуру полягає у «прагненні мінімізувати або виключити умови, що створюють як стимул, так і можливість особи здійснення корумпованих дій». Це досягається за рахунок цілої низки антикорупційних принципів, зокрема:

1) оплата праці державних службовців згідно з формулою, прив'язаною до середньої заробітної платні успішно працюючих у приватному секторі осіб;

2) контрольована щорічна звітність державних посадовців про їх майно, активи і борги; прокурор має право перевіряти будь-які банківські, акціонерні і розрахункові рахунки осіб, підозрюваних у порушенні Акту про запобігання корупції;

3) строгість у справах про корупцію саме відносно високопоставлених урядовців для підтримки морального авторитету невідкупних політичних лідерів;

4) ліквідація зайвих адміністративних бар'єрів для розвитку економіки [7].

Картка 6.

Існує досить поширена думка, що корупцію можна перемогти за допомогою сильної держави, диктатури, репресій. Проте досвід Китаю, де показові розстріли урядовців, що прокралися, давно стали справою звичайною, підтверджує зворотне. Репресивні заходи за уявної ефективності навряд чи дадуть бажаний результат: хабарників якщо й зменшиться, то не набагато, а суми хабарів автоматично злетять до небес як платня за підвищений ризик. У будь-якому разі в Китаї справа йде саме так:

усіх не перестріляеш. Окрім того, репресивні заходи можуть призвести до різкого посилення однієї з «корпорацій чиновництва» – правоохоронних органів, які отримають монопольне право вирішувати, кого страчувати, а кого милувати, зі всіма витікаючими звідси наслідками [11; 12].

6. Метод динамічного мозкового штурму (10 хвилин).

Ведучий-викладач оголошує тему мозкового штурму «Заходи боротьби з корупцією», чітко обмежується кількістю хвилин, протягом яких відбувається збір думок – 10 хвилин, заводиться годинник. Учасники можуть спонтанно висловлювати будь-які ідеї, у тому числі незвичайні. Ведучий-викладач на плакаті записує всі запропоновані варіанти вирішення проблеми. Коли час вийшов, дзвонить годинник, усі ідеї обговорюються, збираються у групи та виділяють основні заходи боротьби з корупцією кожного громадянина та державного службовця [2, с. 24].

7. Етап рефлексії. Завершення воркшопу (5 хвилин).

Використовується метод рефлексії – «рефлексія без сторонньої допомоги».

Іноді буває корисно, щоб кожен подумав про свій досвід, який з'явився у ході заняття, та зробив висновки, не обговорюючи нічого з іншими. Дається хвилина на обдумування, кожен учасник записує свої міркування: що я зрозумів... що я не зрозумів... що я хотів б змінити ...

Потім результати рефлексії учасники представляють групі та ведучому-викладачу.

Відбувається завершення воркшопу. Заключне слово ведучого-викладача, видаються завдання для самостійного опрацювання.

Розробник методу «воркшоп» К. Фопель указує, що «воркшопи надають гарну можливість для отримання саме динамічного знання. Однак передумовою цього є здатність ведучого опиратися спокусі виступати в ролі «всезнайки». Відкрита атмосфера воркшопу повинна послабити опір навчанню і підготувати учасників до засвоєння заздалегідь певної інформації та навичок» [2, с. 27].

Викладачу слід бути досить відкритим, щоб учитися у групи на кожному воркшопі і разом із учасниками відкривати щось нове.

Учасники будь-якої групи постійно інтерпретують свій досвід, осмислюють його. Ведучий-викладач не може зупинити цей процес, але може вплинути на нього. Краще структурувати навчальний процес так, щоб кожен учень міг зробити власні висновки.

Треба постійно ретельно стежити за емоційним кліматом у групі, це забезпечить можливість відкритої комунікації, яка дає змогу всім учасникам говорити про те, що відбувається з ними. Важливо створити в групі атмосферу підтримки, взаємної поваги і визнання.

Велике значення має професійна позиція ведучого-викладача. У нього повинно скластися

власне ставлення до теми, про яку йдеться. Йому потрібні глибокі знання, але ще важливіше – особистий інтерес до теми, що досліджується. Він не повинен виступати в ролі експерта, у якого на все готова відповідь, але повинен вміти показати, що й сам хоче брати участь у навчальному процесі і чогось навчитися. Тільки так він зможе стати хорошою моделлю для учасників і дасть їм зрозуміти, що можна навчатися протягом усього життя.

Наприкінці заняття видаються завдання для самостійного опрацювання, які можуть виглядати так:

1. Поглиблено вивчити та проаналізувати ЗУ «Про запобігання корупції» № 1700-18 від 03.08.2017 [13].

2. Запропонувати комплекс заходів щодо розроблення державної політики з формування нового мислення громадян України на засадах відповідальності перед суспільством та за власну поведінку.

3. Запропонувати заходи запобігання та врегулювання ситуацій:

- особи, з якими пов'язані приватні інтереси державного службовця, виконують оплачувану роботу на умовах трудового договору або контракту в установі, організації, стосовно якої державний службовець здійснює окремі функції державного управління;

- державний службовець приймає участь у здійсненні окремих функцій державного управління стосовно банків та кредитних організацій, в яких сам державний службовець, особи, з якими пов'язаний приватний інтерес державного службовця, мають вклади або взаємні зобов'язання, пов'язані з наданням фінансових послуг (кредитні зобов'язання, надання брокерських послуг щодо участі в організованих торгах на ринку цінних паперів тощо);

- державний службовець, близькі особи державного службовця отримують подарунки або інші блага (безкоштовні послуги, скидки, оплату розваг, відпочинку, транспортних видатків та ін.) від фізичних осіб та/або організацій, стосовно яких державний службовець здійснює або раніше здійснював окремі функції державного управління [14].

Висновки. Таким чином, можна сказати, що застосування методу «воркшоп» під час вивчення корупції в суспільстві дає змогу майбутнім фахівцям із публічного управління:

- набути теоретичних знань стосовно антикорупційної діяльності у сфері публічного адміністрування, а також розвинути такі громадянські компетентності у майбутніх фахівців з публічного адміністрування, як відповідальність, патріотизм;

- мотивувати учасників до обговорення питань, що винесені на семінар, у процесі якого вплив корупції на розвиток економік світу стає зрозумілішим;

- набути навичок створювати mindmapping-питання, що дає змогу обґрунтувати причини

та наслідки корупції для суспільства України та сталого розвитку людства у цілому;

– вивчити та обговорити досвід боротьби з корупцією у країнах світу та доцільність його використання в Україні, виділити основні заходи боротьби з корупцією кожного громадянина та державного службовця;

– набути навичок роботи в команді та сформувати особистий інтерес до теми, що досліджується;

– завдяки власній активній роботі отримати динамічне знання про заходи боротьби з корупцією, отримання яких приносить задоволення і народжує бажання передати ці знання іншим, а отже, створює передумови формування відповідального відношення до своєї діяльності та протидії корупції на ментальному рівні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. У сучасній практиці воркшоп часто асоціюють із поняттями майстер-клас. URL: ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/7900/1/338.pdf/
2. Фопель К. Эффективный воркшоп. Динамическое обучение; пер. с нем. М.: Генезис, 2003. 368 с.
3. Here are 10 ways to fight corruption. URL: <http://worldbank.org/governance/here-are-10-ways-fight-corruption>.
4. Is technology good or bad in the fight against corruption? URL: <http://blogs.worldbank.org/governance/technology-good-or-bad-fight-against-corruption>.
5. Here are Some Ways to Take On Corruption. URL: <http://blogs.worldbank.org/governance/here-are-some-ways-takeon-corruption>.
6. Corruption Fight Aided by Technology. URL: <http://blogs.worldbank.org/voices/corruption-fight-aided-technology>.
7. Global Anticorruption blog. URL: <http://worldbank.org/publicsphere/weekly-wire-global-forum-280>.
8. Задирака Н., Кабанець Р. Світовий досвід запобігання та протидії корупції: до питання про інтеграцію законодавства України до права Європейського Союзу. URL: www.viche.info.
9. Конвенція ООН проти корупції (ратифікована Законом України від 18 жовтня 2006 р. № 251-V). URL: zakon4rada.gov.ua.
10. Концепція подолання корупції в Україні «На шляху до добросовісності». URL: <http://www.minjust.gov.ua/0/7094>.
11. Досвід зарубіжних країн у боротьбі з корупцією. URL: <http://uspishnaukraina.com.ua/strategy/69/244.html>.
12. Чемерис І. Зарубіжний досвід протидії корупції в системі державного управління. URL: http://old.niss.gov.ua/book/StrPryor/StPrior_12/14.pdf.
13. 3У «Про запобігання корупції» 1700-18 від 03.08.2017. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
14. Методичні рекомендації «типові ситуації щодо порядку врегулювання конфлікту інтересів на державній службі». URL: bukoda.gov.ua/sites/default/files/imce/metodika.doc.